

מדת הברכה

לע"נ הגאון ר' יעקב חיים בן רבי יחזקאל סרנא זצוק"ל
הערוט והנצחות טל' 0548449853 או מייל MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 363 פרשת חוקת תשע"ט

ערכין יט-כה

לברך החליצה כשרה, ויש לומר ששם יש ריבוי מעל רגלו אפילו מעל הרגל ואין לרבות גם מעל הברך שא"כ זה מעל של מעל, ורב פפא מוכיח שהקסול מגיע עד הארץ שאם נאמר שהוא לא מגיע עד הארץ א"כ איך כשר מתחת הברך הרי הקסול הוא מעל אחד והשוך הוא מעל של מעל, ורב אשי דוחה שאפילו אם נאמר שהקסול לא מגיע לארץ אך זה נקרא רגל שכל מה שעם הרגל הוא כרגל.

משנה אם אמר דמי יד עלי שמים כמה הוא שוה עם יד וכמה הוא שוה ללא יד, ובוה חמור יותר נדר מערכין. **גמרא** רבא מבאר איך שמים שאומדים אותו כמו האומד של נזקין שנקטעה ידו, ואביי מקשה ששם כבר הוא הוול שנקטעה ידו ואילו כאן הוא אדם שלם, אלא מבאר אביי שאומדים אותו כמה אדם משלם על עבד שעובד ביד אחת לעבד שעובד בשתי ידיו, אך קשה שא"כ זה אומד של נזקין, ויש לבאר ששמים כאילו ידו קנויה לאדון אחר שלא יעשה בה מלאכה לאדון אחד.

רבא מסתפק באופן שאמדוהו כבר אומד של נזקין ואח"כ אמר דמי עלי אם צריך לאמדו שוב שאינו דומה אומד של הקדש שהוא בעשרה לאומד של נזקין שהוא רק בשלושה, או שמספיק גם אומד של שלושה, ואם נאמר שאינו דומה אומד של עשרה לאומד של שלושה יש להסתפק אם אמר דמי עלי ואמדוהו ואח"כ אמר שוב דמי עלי האם נאמר שודאי כבר נאמד אומד של עשרה ואין צורך לאמוד שוב או שנאמר שבינתיים הוא השביח יותר, עוד יש להסתפק אם אמר דמי עלי ולא אמדוהו ואמר שוב דמי עלי,

דף כ באופן זה ודאי יספיק אומד אחד או שכיון שהוא נדר בזה אחר זה א"כ נאמור אותו פעמיים ואם נאמר שאומדים אותו פעמיים, יש להסתפק אם אמר שני דמי עלי בבת אחת זה ודאי אומד אחד או שכיון שהוא אמר שני זה כמו בזה אחר זה, ואם נאמר שיאמדוהו שני פעמים יש להסתפק באופן שאמדוהו בלי שאמר דמי עלי ואח"כ אמר דמי עלי האם צריך לאמדו שוב שהאומד הקודם לא היה בכוונה או שלא צריך כוונה לאומד, ויש לפשוט לפחות ספק אחד, ששנינו שאם אמר דמי עלי ומת לא יתנו היורשים את דמיו שאין דמים למתים, ואם נאמר שאומד שנאמד מעצמו נחשב אומד א"כ הוא כבר אמר שהרי אין אדם שאינו שוה ד' זוז, ויש לדחות שכשאמדוהו מאליו זה נקרא שירדו לאומד וכשמת לא ירדו לאומד.

משנה יש חומרא בערכין מנדרים: שאם אמר ערכי עלי ומת יתנו היורשים את ערכו, אך אם אמר דמי עלי ומת לא יתנו את דמיו שאין דמים למתים, אם אמר ערך ידי או רגלי עלי לא אמר כלום ואם אמר ערך ראשי וכבדי עלי יתן ערך כולו והכלל הוא שבדבר שהנשמה תלויה בו יתן ערך כולו, אם אמר חצי ערכי עלי יתן ערך חציו ואם אמר ערך חציי עלי יתן ערך כולו כי בדבר שהנשמה תלויה בו נותן ערך כולו, אם אמר חצי דמי עלי יתן דמי חציו ואם אמר דמי חציי עלי יתן דמי כולו, שחציו זה כדבר שהנשמה תלויה בו, אם אמר ערך פלוני עלי ומת הנודר והנידר יתנו היורשים ואם אמר דמיו של פלוני עלי ומת הנודר יתנו היורשים, אך אם אמר דמי פלוני עלי ומת הנידר לא יתנו היורשים כי אין דמים למתים. **גמרא** שנו בברייתא עוד חומרות בנדר על ערכין שנדרים חלים על בהמה חיה ועוף ואינם נידונים בהשג יד, אך ערכין חלים רק על אדם ויש בהם השג יד, יש חומרא בערכין מנדרים שהאומר ערכי עלי ומת יתנו היורשים ואם אמר דמי עלי ומת לא יתנו היורשים שאין דמים למתים, ואם אמר ערכי עלי ומת יתנו היורשים, ולכאורה יש להוכיח מכאן שמלוה על פה נגבית מהיורשים, ויש לדחות שזה מלוה הכתובה בתורה, איש לפ"ז יש להוכיח שמלוה הכתובה התורה היא ככתובה בשטר, ויש לומר שמדובר שעמד בדין, אך קשה א"כ גם אם גם באמר דמי מדובר שעמד בדין א"כ מדוע לא יתנו היורשים, ויש לומר שבדמי עלי חסר אומד ולכן לא יתנו היורשים אך באמר ערכי עלי אין צריך אומד.

באמר ערך ידי ורגלי לא אמר כלום אך ר' גידל אמר בשם רב שיתן את דמיהן, ויש להקשות שכתוב לא אמר כלום, ויש לומר שלרבנן לא אמר כלום אך לר"מ שאין אדם מוציא דבריו לבטלה יתן דמי ידו או רגלו, אך קשה שכבר שנינו שרב גידל אמר בשם רב שאם אמר ערך כלי זה עלי נותן דמיו, ויש לומר שהיינו אומרים רק בכלי שאדם יודע שאין לו ערך וכוונתו לדמים אך באמר ערך ידי ורגלי

דף יט יש להקשות מדוע כשנקיבה מזקינה ערכה הוא שליש מצעירותה ואילו הזכר כשמוקין ערכו הוא פחות משליש מצעירותו, אמר חזקיה שזה מה שאומרים האנשים שכשיש זקן בבית הוא פח בבית, אך זקינה בבית היא מטמון.

פרק האומר משקלי עלי

משנה מי שאומר משקלי עלי יביא מה שאמר אם כסף אם זהב זהב והיה מעשה שאמה של ירמטיא אמרה משקל בתי עלי וכשהיא עלתה לירושלים היא הביאה כמשקלה בזהב, מי שאמר משקל ידי עלי, לר' יהודה הוא ימלא חבית מים ויכניס בה את ידו עדמרפקו וישקול מבשר גידים ועצמות ויתן לתוכה עד שהיא תתמלא, אמר לו ר' יוסי איך אפשר לכוון בשר כנגד בשר ועצמות כנגד עצמות אלא ישומו את היד כמה היא ראויה לשקול. **גמרא** יש לבאר את דברי המשנה אם כסף כסף אם זהב זהב, אמר רב יהודה שאם פירש כסף יתן כסף ואם פירש זהב יביא זהב, ולכאורה זה פשוט, ויש לומר שהחידוש הא שרק כשפירש יביא כסף או זהב ואם לא פירש יביא משקל מכל דבר שהוא כמו שאמר רחבה במקום שמוכרים זפת במשקל יכול לפטור עצמו בזפת, ולכאורה זה פשוט ויש לומר שמדובר שיש אנשים ששוקלים זפת ויש שמודדים זפת והיינו אומרים שכיון שלא כולם שוקלים לא ישקול בזפת קמ"ל שיכול לשקול בזפת, רב פפא אומר שבמקום שמוכרים בצלים במשקל יביא בצלים ולכאורה זה פשוט ויש לומר שהחידוש הוא שמדובר שאחרי ששוקלים הם משליכים שנים או שלש וא"כ בטל תורת משקל, קמ"ל שזה נקרא שהם שוקלים.

יש להקשות שהמשנה מביאה את אמה של ירמטיא והמעשה סותר שכתוב שיכול לשקול כסף או זהב או כל מה ששוקלים ובמעשה רואים שהיא הביאה זהב, ויש לומר שחסר במשנה ויש לפרש שאם הוא אדם חשוב אפילו כשלא פירש יביא לפי כבודו וע"ז מובא המעשה שאמה של ירמטיא שקלה את משקלה בזהב.

ר' יהודה אומר שהאומר קומתי עלי יתן שרביט שאינו מתכופף כשיעור מלא קומתו, ואם אמר מלא קומתי עלי יתן אפילו שרביט שנכפף, ויש להקשות ששנינו שאם אמר קומתי עלי או מלא קומתי יביא שרביט שאינו נכפף, ויש לומר שר' יהודה אמר לשיטת ר"ע שמדייק שאם אמר לשון יתירה יביא יותר, כמו ששנינו שר"ע אמר שהמוכר בית לא מכר לו את הבור והדות ואף שכתב לו עם עומקו ורומו וצריך לקנות לו המוכר דרך למה ששייר לעצמו, וחכמים אומרים שלא צריך לקנות לו דרך והוא השאיר דרך לעצמו, ור"ע מודה שאם אמר לו חוץ מאלו לא צריך לקנות לו דרך, ורואים שאם אמר דבר שאינו צריך הוא בא להוסיף על דבריו, ולכן כשאמר מלא קומתי הוא התכוון שדעתו היא רק למדת הגובה ולא שיגיע עד הגובה בפועל.

הסתפקו כשאמר עומדי עלי **עמוד ב** או שאמר רחבו האם כוונתו לשרביט רחב או שהוא ארוך כרחבו, וכן אם אמר ישיבתו או היקפו או עביו, ונשאר בתיקו.

שנו בברייתא שאם אמר משקל ידי או רגלי עלי, לר' יהודה יביא חבית מלאה מים ויכניס את היד עד המרפק ואת הרגל עד הברך וישקול בשר חמור עם בשר גידים ועצמות ויתן בחבית עד שתתמלא ואף שאין לזה ראייה יש לזה רמז בפסוק אשר בשר חמורים בשרם, ור' יוסי אמר איך אפשר לכוון בשר כנגד בשר גידים כנגד גידים ועצמות כנגד עצמות, אמר לו ר' יהודה שנותנים באומד אמר לו ר' יוסי עד שאומדים בשר חמור יאמדו את היד עצמה, אמר לו ר' יהודה שעושים כמה שאפשר לכוון את המשקל.

יש להקשות מדוע שוקלים את היד עד המרפק הרי שנינו שקידוש ידים ורגלים הוא רק עד הפרק, ויש לומר שמדאורייתא מספיק עד הפרק אך בנדרים הולכים אחרי לשון בני אדם, יש להקשות שבתפילין נאמר ירך ושנו אצל בית מנשה שידך הכוונה לקיבורת, ויש לומר שמדאורייתא כל הקיבורת נקראת יד אך לגבי נדרים הולכים אחרי לשון בני אדם, ולגבי קידוש ידים ורגלים זה הלכה למשה מסיני שזה רק עד הפרק.

יש להקשות ששנינו שבנודר רגל הכונה עד הברך ולגבי ראייה שנינו בפסוק רגלים למעט בעלי קבין, ויש לומר שבנדרים הולכים אחר לשון בני אדם ומדאורייתא ממעטים בעלי קבים, אך קשה שלגבי חליצה שנינו על הפסוק וחלצה נעלו מעל רגלו שאם חלצה מתחת

לא חייב כלום כי הוא טועה שכמו שיש ערך לראשי וכבדי כך יש ערך ידי ורגלי ואין כוונתו לרמים, קמ"ל שיביא דמים.

המשנה אמרה כלל דבר שהנשמה תלויה בו וזה בא לרבות מהברך ומעלה.

למשנתינו אם אמר חצי ערכי עלי יתן חצי ערכו, ובברייתא שנינו שאם אמר חצי ערכי עלי יתן חצי ערכו, ור' יוסי בר' יהודה אומר שהוא לוקה ומשלם ערך שלם, אך קשה מדוע ילקה, ומבאר רב פפא שלוקה בערך שלם שגזרו באמר חצי ערכי משום אמר ערך חצי עלי והרי ערך חצי זה דבר שהנשמה תלויה בו.

באמר חצי דמי עלי יתן דמי חציו ואם אמר דמי חצי יתן דמי כולו שנאמר נדר בערכך נפשות, והכלל נדר דבר שהנשמה תלויה בא לרבות מהברך ומעלה, ובברייתא שנו שמי שהעריך חצי ערך כלי לר"מ יתן דמיו לחכמים לא אמר כלום ומשמע שכשומר ערך כלי עלי יתן כולו גם לחכמים, וכשחלה רבא נכנסו אליו אביו והתלמידים והם שאלו שלר"מ מובן כי אדם לא מוציא את דבריו לבטלה, אך מה טעמם של חכמים שאם אין אדם מוציא דבריו לבטלה א"כ זה יחול בכלו ואם אדם לא מוציא דבריו לבטלה גם באמר חצי זה יחול, אמר להם רבא שחכמים בברייתא סוברים כר"מ שאין אדם מוציא דבריו לבטלה והם סוברים כר"ש שאמר שהמתנדב מנחה משעורים יביא חיטים כי לא התנדב כדרך המתנדבים וכך במקרה הזה דרך האדם להתנדב כולו ולא חצי.

המשנה אומרת שאם אמר ערך פלוני עלי ומת הנודר יתנו היורשים, יש להקשות שאם מדובר שעמד בדין א"כ מה החידוש בזה יותר מהבבא הקודמת ויש לומר שהחידוש הוא בסיפא שכשומר דמיו של פלוני ומת יתנו היורשים, **עמוד** ב והיינו אומרים שכיוון שלא אמדוהו א"כ לא השתעברו נכסיו קמ"ל שאחר העמדה בדין חל שעבוד נכסים ואף שחסר אומדן זה רק גילוי מילתא בעלמא.

משנה אם אמר שור זה עולה ובית זה קרבן ומת השור או נפל הבית פטור מלשלם אך אם אמר שור זה עלי עולה או בית זה עלי קרבן ומת השור ונפל הבית חייב שלם. **גמרא** ר' חייא בר רב אומר שפטור רק כשומר דמי שור עלי עולה, אך אם שור זה עלי עולה כיון שהוא אמר זה ומת אינו חייב באחריותו, וכוונתו עלי להביאו, ויש להקשות ששנינו שאם אמר שור זה עולה השור הקדש ומועלים בו ואם מת או נגנב הוא חייב באחריותו, אך ניתן להעמיד גם שם כמו המשנה שהוא אמר דמי שור זה עלי, אך יש לדחות שבסיפא מדובר שאמר דמי, ששנינו בסיפא שאם אמר דמי שור עולה השור חולין ולא מועלים בו ואם מת או נגנב אינו חייב באחריותו אך חייב באחריות דמיו, ויש לומר שברישא ובסיפא מדובר שאמר דמים, וברישא מדובר שאמר יקדש השור לדמיו ובסיפא מדובר שהוא אמר לכשיבואו דמיו הם יקדשו, אך קשה שאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם ויש לומר שזה כר"מ שאדם מקדיש דבר שלא בא לעולם וללישנא בתרא רב פפא אמר לאביו ויש אמרים שרמי בר חמא אמר לרב חסדא האם זה כר"מ אמר לו אלא כמי, ויש ששנו את זה על המשנה של המשכיר בית לחבירו והתנגע אף שהכהן החליטו אומר לו הרי שלך לפניך ואם נתצו מעמיד לו בית,

דף כא ואם הקדישו הדר בו יעלה שכר להקדש אך קשה איך יכול הדר להקדיש הרי נאמר איש כי יקדיש את ביתו קודש וכמו שביתו הוא ברשותו כך יכול לקדיש רק את מה שברשותו, ויש לבאר שהכוונה שהמשכיר הקדישו והדר בו יעלה שכר להקדש, אך קשה איך הוא יכול לדור בו הרי הוא עובר על מעילה, ועוד מה שייך שיעלה את השכר להקדש הרי אחרי שכבר מעל השכר יצא לחולין, ויש לומר שמדובר שהמשכיר אמר לכשיבא שכרו יקדש, אך קשה שאדם לא יכול להקדיש דבר שלא בא לעולם, אמר רב יהודה בשם רב שזה כדעת ר"מ שאדם מקדיש דבר שלא בא לעולם, וללישנא בתרא רב פפא אמר לאביו או שרמי בר חמא אמר לרב חסדא האם זה כר"מ שסובר שאדם מקדיש דבר שלא בא לעולם, אמר לו אלא כמו מי.

משנה מי שהתחייב ערכין ממשכנים אותו אך חייבי חטאות ואשמות אין צורך למשכנם, חייבי עולות ושלמים ממשכנים אותם, ואף שממילא לא מתכפר לו עד שיתרצה שכתוב לרצונו בכ"ז כופים אותו עד שיאמר רוצה אני, וכן לגבי גט נשים כופים אותו עד שיאמר רוצה אני. **גמרא** רב פפא אומר שלפעמים ממשכנים חייבי חטאות ולא ממשכנים חייבי עולות, והיינו בחטאת נזיר שהרי הוא מותר לשתות יין ולהטמא למתים אפילו אם גילח על אחד משלושת קרבנותיו, וכן אם נזרק עליו אחד מהדמים מותר לו לשתות יין וא"כ הוא יפגע בחטאתו ולא יביאנה לכן ממשכנים אותו, ולפעמים לא ממשכנים חייבי עולה ואין הכוונה עולת יולדת שהיא מתירתה בקדשים ויש לדייק ממה שהתורה הקדימה את עולתה לחטאת, שהרי רבא אמר שהתורה רק הקדימה עולתה לקריאה אלא הכוונה

עולת מצורע כמו ששנינו שר' ישמעאל בן ר' יוחנן בן ברוקה אומר שכמו שחטאתו ואשמו מעכבו כך עולתו מעכבתו.

שנו בברייתא על הפסוק יקריב אותו שכופים אותו ואין לומר בעל כרחו שהרי נאמר לרצונו אלא כופים אותו עד שיאמר רוצה אני, שמואל אומר שעולה צריכה דעת שכתוב לרצונו, ולכאורה כבר שנינו את זה במשנתנו, ויש לומר ששמואל מחדש גם כשחבירו הפריש עבורו, שהיינו אומרים שרק משלו צריך דעת ובשל חבירו לא צריך דעת, קמ"ל שמואל שלא כופים גם בשל חבירו שלפעמים לא נח לו להתכפר בדבר שאינו שלו, ויש להקשות ששנינו שאם אמר חטאתו ואשמו של פלוני עלי **עמוד** ב אם עשה לדעתו יצא ואם לא לא יצא, ואם אמר עולתו ושלמיו של פלוני עלי בין לדעת ובין שלא לדעת יצא, ושמואל אומר שמדובר שם בשעת כפרה והוא כבר התרצה בשעת הפרשה ושמואל דיבר על שעת הפרשה שצריך דעת, ושמואל חולק על עולא שאמר שאין חילוק בין חטאת לעולה אלא שחטאת צריכה דעת בשעת הפרשה ועולה לא צריכה דעת בשעת הפרשה, ובשעת כפרה בין חטאת ובין עולה יצא רק לדעת ושלא לדעת לא יצא, ומה ששנינו שאם אמר חטאתו ואשמו עולתו ושלמיו של פלוני עלי לדעת יצא ושלא לדעת לא יצא שמואל יעמיד בשעת הפרשה שבכולם צריך דעת, ועולא יעמיד בשעת כפרה שבכולם צריך דעת, ורב פפא אומר שאין להקשות מהברייתא ששעת כפרה לא צריך דעת ובשעת הפרשה צריך דעת, וכן אין להקשות על האמוראים ששמואל יעמיד את הברייתא הראשונה שלא צריך דעת בשעת כפרה, והברייתא שצריך דעת זה בשעת הפרשה ועולא יעמיד להיפך, וודאי שמואל ועולא נחלקו, ולכאורה זה פשוט, ויש לומר שהיינו אומרים שמה שאמר שמואל בשעת הפרשה הכוונה אף בשעת הפרשה וגם בשעת כפרה צריך כוונה וא"כ קשה עליו מהרישא, קמ"ל שהוא אמר שרק בשעת הפרשה צריך דעת.

רב ששת אומר שמי שמוסר מודעא על גט זה מועיל ולכאורה זה פשוט, ויש לומר שכפוהו לבטל את המודעא והיינו אומרים שהוא ביטל את המודעא קמ"ל שהוא לא ביטל אותה שאם נאמר שהוא ביטל אותה יש לשנות עד שיתן וכתוב עד שיאמר והכוונה שהוא יבטל את המודעא.

פרק שום היתומים

משנה ב"ד מכריזים למכור נכסי יתומים לתשלום חובתיהם שלושים יום, וגזבר שמכריז למכור נכסי הקדש הוא ס' יום וההכרזה היא בבוקר ובערב. **גמרא** רב יהודה מבאר שמכריזים בבוקר ובערב בשעת יציאת הפועלים וחזרתם כשהם יוצאים אם ישמע אדם הרוצה לקנות הוא יאמר לפועליו תבדקו עבורי את הקרקע ובשעת חזרתם שהוא שואל אותם איך הקרקע, וכן שנינו שום היתומים שלושים יום ושל הקדש ס' יום ומכריזים בבוקר ובערב בשעת יציאת פועלים ובשעת חזרתם, ואומר שדה פלונית בסימניה ומצריה כך היא יפה וכך שומתה כל הרוצה ליקח יבא ויקח, על מנת לתת לאשה בכתובתה ולבעל חוב בחובו, ויש להקשות מדוע צריך לומר שזה עבור כתובת אשה או גביית חוב, ויש לומר שיש אנשים שנח להם לקנות עבור בעל חוב שהוא מקל בכסף ויש שנח להם באשה שהיא לוקחת מעט מעט.

דף כב שנו בברייתא שלר"מ שום היתומים ל' יום ושל הקדש ס' יום, ולר' יהודה של יתומים ס' יום ושל הקדש צ' יום, ולחכמים בין יתומים ובין הקדש ס' יום, ורב חסדא אומר בשם אבימי שלהלכה שום היתומים ס' יום, וכשומר ר' חייא בר אבין שמועה זו אמר לו ר"נ בר יצחק האם אמרת ס' או ל' אמר לו ס' שאל אותו של יתומים או של הקדש אמר לו של יתומים, שאל אותו לר"מ או לר' יהודה אמר לו כר"מ, שאל אותו הרי ר"מ אמר ל' אמר לו שרב חסדא אמר שהנכה על שמועה זו הכאות גדולות והכוונה שאם בא להכריז רצופים מכריז ל' יום ואם בא להכריז רק בשני וחמישי צריך ס' יום, ואמנם אם נחשב את ימי ההכרזה בס' יום הם רק י"ח ימים אך כיון שנמשך הענין שומעים מזה האנשים.

רב יהודה אומר בשם רב אסי שלא נזקקים לנכסי יתומים אלא אם ריבית אוכלת בהם, ור' יוחנן אמר גם לטטר שיש בו ריבית ולכתובת אשה למזונותיה, ורב אסי לא נקט כתובת אשה שהרי תקנו לה חכמים את מעשה ידיה ור' יוחנן סובר שלעתים זה לא מפקיף לה, ויש להוכיח ממה ששנינו שום היתומים ל' יום ושל הקדש ס' יום ומכריזים בבוקר ובערב, ולכאורה אם מדובר בבעל חוב עכו"ם וכי הוא ישמע לנו אלא מדובר בבעל חוב ישראל ואם הוא אוכל ריבית האם נותנים לו א"כ רואים שנוזקים לשומא גם בלי ריבית, ולר' יוחנן ניתן להעמיד בכתובת אשה, אך לרב אסי קשה ורב אסי יאמר שגם לר' יוחנן קשה איך המשנה עזבה את המזונות שהיא מפסידה והמשנה נוקטת הכרזה שלא יודעים אם יש להם רווח או לא, אלא מדובר בתובעת כתובתה כמו שאמר רב יהודה בשם שמואל שהתובעת כתובתה בב"ד אין לה מזונות, אך קשה א"כ לא נודקת

לה שלא יהיה להם הפסד שאין מזונותיה עליהם, ויש לומר שכיון שנוקנו לה בתחילה שהיא מפסידה את מזונותיה מזדקקים לה גם לגבות את כתובתה, ולרב אסי קשה שלא גובים לכתובת אשה, ויש לבאר שמדובר בכעל חוב עכו"ם שקיבל עליו לדון בדיני ישראל אך לענין ריבית הוא לא קיבל כדיני ישראל ולכן הוא לוקח ריבית, ויש להוכיח ממה ששינונו שלא נפרעים מיתומים אלא מזיבורית אם מדובר בעכו"ם וכי הוא ישמע לנו אלא מדובר בישראל וקשה מה שיין ריבית אלא שנוקקים גם בלי ריבית, ולר' יוחנן ניתן להעמיד בכתובת אשה אך לרב אסי קשה, ורב אסי אומר שגם לר' יוחנן קשה אם מדובר בכתובה שהרי ממילא כתובת אשה נגבית רק מזיבורית, אך יש לומר שזה לדעת ר"מ שכתובת אשה נגבית מבינונית אך מיתומים היא תגבה רק מזיבורית, ועדיין לרב אסי קשה באיזה בע"ח מדובר, ויש לבאר שמדובר בעכו"ם שקיבל עליו לדון כדיני ישראל אך הוא לוקח ריבית שהוא לא קיבל עליו כישראל לענין ריבית, אך יש להוכיח ממה ששינונו להדיא שמוכרים על מנת ליתן לאשה בכתובתה ולבע"ח חובו ולענין בע"ח ניתן לבאר בעכו"ם כנ"ל אך לגבי כתובה זה מובן רק לר' יוחנן ולא לרב אסי, ויש לומר שמדובר שהחייב מודה וא"כ את כל הבריות הנ"ל ניתן להעמיד כשהחייב מודה.

מרימר הגבה לכתובת גרושה מנכסי יתומים, אמר לו רבינא הרי רב יהודה אמר בשם רב אסי שנוקקים לנכסי יתומים רק אם ריבית אוכלת בהם ולר' יוחנן גם לשטר שיש בו ריבית או לכתובת אשה משום מזונות, ור' יוחנן דיבר רק על אלמנה שאוכלת מנכסיהם אך גרושה אינה אוכלת משלהם, אמר לו מרימר אני למדתי בטעמו של ר' יוחנן משום חן שנשים יסכימו להנשא.

ר"ז אמר שמתחילה הוא לא היה נזקק לגבות מנכסי יתומים וכששמע את דברי הונא חברינו בשם רב שיתומים שאוכלים לא משלהם ילכו למות אחר מי שעזבם אך מכאן ואילך אני נזקק לכך בתחילה סברתי כרב פפא שפריעת בע"ח מצוה ויתומים אינם בני חיוב במצוה זו, ורב הונא בר רב יהושע אמר שחוששים שהחייב שילם כבר בצורותיו, והנ"מ בין הטעמים היא כשהחייב מודה שהיתומים אינם בני מצוה אך לא שילמו עדיין, ועוד נ"מ אם נידוהו כדי שישלם ומת בנידויו, ושלחו מא"י שכל הבריות הנ"ל דברו כשנידוהו ומת בנידויו, וההלכה כרב הונא בר רב יהושע, **עמוד ב** ויש להוכיח ממשנתנו ששום היתומים הוא ל' יום ושל הקדש ס' יום ומכריזים בבוקר ובערב ואם מדובר בעכו"ם הוא לא ישמע לנו אלא בעכו"ח ישראל וזה מובן רק לרב הונא בר רב יהושע שמדובר שהחייב מודה אך לרב פפא קשה, ורב פפא יבאר שמדובר בכתובת אשה משום חן או בעכו"ם שקיבל עליו לדון כדיני ישראל, אך קשה מדוע שהוא לא ימתין להם שיגדלו ויש לומר שהוא קיבל עליו רק לדון אך לא להמתין עד שיגדלו, ויש להוכיח ממה ששינונו שמוכרים על מנת לתת לאשה בכתובתה ולבע"ח בחובו אם מדובר בעכו"ם הרי הוא לא ישמע לנו אלא מדובר בישראל ולרב הונא מובן שמדובר כשהחייב מודה אך לרב פפא קשה, ויש לומר שמדובר בעכו"ם שקיבל עליו לדון כדיני ישראל אך לא להמתין עד שיגדלו.

רבא מבאר שלא גובים מיתומים שמה כבר פרע ויש שובר שלא יודעים היכן הוא, ורב הונא בר רב יהושע אמר לו הרי שינונו שהנפרעת שלא בפני בעלה תפרע רק בשבועה ור' אחא שר הבירה אמר שבא מעשה לפני ר' יצחק נפחא לאנטוכיא והוא אמר שרק אשה גובה משום חן אך בע"ח לאגובה, ורבה אמר בשם ר"ז שגם בע"ח גובה בשבועה ואם נאמר שחוששים לשובר מדוע לא חששו לשובר ולא יועיל שבועה, אמר לו רבא שהטעם שם הוא שלא יקחו מעות מאחרים וילכו למדינת הים.

רבא אמר שההלכה היא שלא נזקקים לנכסי יתומים ואם האב אמר תנו נותנים וכן אם אמר שדה זו ומנה זו נזקקים ולא מעמידים אפטרופוס ואם אמר שדה סתם או מנה סתם נזקקים ומעמידים אפטרופוס, ונהרדעי אומרים שגם בשדה ומנה זו נזקקים ומעמידים אפטרופוס חוץ מכשנמצאת השדה שאינה שלו שלא מחזיקים את העדים שהם משקרים, ורב אשי אומר שלכן לא נזקקים שהרי רבא אמר שלא נזקקים וכשנזקקים מעמידים אפטרופוס כמו שאמרו נהרדעי שכולם נזקקים ומעמידים אפטרופוס חוץ מנמצאת השדה שאינה שלו שלא מחזיקים את העדים שהם משקרים.

דף כג משנה מי שהקדיש את נכסיו והיתה עליו כתובת אשה לר"א כשיגרשנה ידור הנאה כדי שלא יעשה קנוניא על הקדש, ור' יהושע אומר שאינו צריך לידור הנאה אלא שלא חל ע"ז הקדש וכן אמר רשב"ג שהערב לאשה בכתובתה ובעלה גירשה ידירנה הבעל הנאה כדי שלא יעשו קנוניא על נכסי הערב והבעל יחזיר את אשתו. **גמרא** לכאורה מחלוקתם היא שר"א סובר שחוששים שאדם יעשה קנוניא להוציא מהקדש ור' יהושע לא חשש לכך, אך קשה שרב הונא אמר

שאם שכבמרע הקדיש את כל נכסיו והוא אמר שהוא חייב מנה לפלוני הוא נאמן שחזקה שאדם לא עושה קנוניא על הקדש, וא"כ רב הונא אמר את דבריו רק לשיטה אחת של תנאים, ויש לומר שבשכיב מרע לכו"ע לא עושים קנוניא על הקדש שאדם לא חוטא בדבר שאינו נהנה ממנו, וללישנא בתרא כבריא לכו"ע אדם לא עושה קנוניא על הקדש ונחלקו במשנה בנדר שהודר ברבים אם יש לו הפרה שר"א סובר שאין לו הפרה ולכן יש תועלת בנדר, ור' יהושע סובר שיש לו הפרה ולכן לא יועיל שידור, ועוד י"ל שלכו"ע נדר שהודר ברבים יש לו הפרה ונחלקו בנדר שהודר על דעת רבים שלר"א אין לו הפרה ולכן יש תועלת בנדר ולר' יהושע יש לו הפרה ולא יועיל שידור, אך קשה שא"כ אמימר שאמר שנדר שהודר על דעת רבים אין לו הפרה זה כדעה אחת של תנאים, ועוד קשה מדוע ר' יהושע אומר אינו צריך ויש לכתוב אינו מועיל, אלא יש לומר שנחלקו אם יש שאלה להקדש שר"א סובר שלא נשאלים לחכם על הקדש ולר' יהושע נשאלים ולכן אין חשש קנוניא כי אם היה רוצה לתת למישהו הוא יכול להשאל על ההקדש, וכמו ששינונו שמי שהקדיש נכסיו והיתה עליו כתובת אשה לר"א כשיגרשנה ידור הנאה ור' יהושע אומר שלא צריך, ואמר ר"א בן ר"ש שבוה נחלקו ב"ש וב"ה שלב"ש הקדש טעות הקדש ואין שאלה להקדש ולב"ה זה לא הקדש.

רשב"ג סובר שגם כשיש ערב לכתובה ידירנה הנאה, משה בר עצרי היה ערב של כתובת כלתו ובנו רב הונא היה ת"ח והוא היה דחוק בפרנסתו, אמר אביי מי יתן לו עצה לגרש את אשתו ואביי יתן לה את כתובתה ואח"כ יחזירנה, אמר לו רבא הרי שינונו שרשב"ג אומר ידירנה הנאה ואביי סבר וכי מגרשים רק בב"ד ובסוף התברר שהוא כהן, אמר אביי אחרי העני הולכת העניות, ויש להקשות איך אביי רצה לתת עצה כזו הרי באמר נכסי לך ואחריך לפלוני סובר רשב"ג שאם ימכרנה אין לאחריך כלום, ואמר אביי שמי שמיא עצה לראשון למכור הוא רשע ערום, ויש לחלק שלגבי בנו והוא ת"ח אדם מתרצה, אך קשה שמואל שינונו שערב של כתובה לא משתעבד **עמוד ב** יש לומר שהחייב היה קבלן אך זה מובן רק למ"ד שקבלן משתעבד גם כשאין נכסים ללווה אך אם נאמר שרק כשיש נכסים הוא משתעבד ואם לא אינו משתעבד א"כ אביי לא השתעבד לכתובה, ויש לומר שמדובר שלרב הונא היו נכסים שהתקלקלו או שאדם משתעבד עצמו כלפי בנו גם כשאין לבן נכסים, וכמו ששינונו שערב של כתובה אינו משתעבד וקבלן של בע"ח משתעבד ונחלקו בערב של בע"ח וקבלן של כתובה שיש מי שסובר שאם יש נכסים ללווה הוא משתעבד ואם לא הוא לא משתעבד, ויש הסובר שהוא משתעבד גם כשאין נכסים ללווה, וההלכה היא שבכולם הערב משתעבד גם כשאין ללווה מלבד כתובה שאינו משתעבד כיון שהוא בא לעשות מצוה לזווגם ואין חסרון לאשה.

אדם אחד מכר את נכסיו וגרש את אשתו ורב יוסף בר רבא שלח לרב פפא שבמשנה שינונו ערב והקדש ולא שינונו לוקח, אמר לו רב פפא וכי התנא הוא כרוכל למנות את כל המקרים ונהרדעי סוברים שרק במה ששינונו ידור ולא בלוקח, ורב משרשיא מבאר בטעמים שדוקא בהקדש ידור משום רווח הקדש וכן בערב הוא עושה מצוה אך הלוקח יודע שכל אדם יש כתובה ומדוע הוא בא לקנות א"כ הוא מפסיד לעצמו.

משנה מי שהקדיש נכסיו והיו עליו כתובת אשה ובע"ח האשה והבע"ח אינם יכולים לגבות חובם מההקדש אלא יפדה הפודה על מנת לתת לאשה בכתובתה ולחוב של הבע"ח, אם הקדיש צ' מנה והחוב היה מאה מנה יוסיף הפודה עוד דינר ויפדה את הנכסים כדי לתת לאשה בכתובתה ולחוב של הבע"ח. **גמרא** יש להקשות מדוע המשנה אומרת הפודה פודה הרי לא חל ההקדש כנגד הכתובה והחוב, ויש לבאר כדברי ר' אבהו שאומר שלא יאמרו שהקדש יוצא בלי פדיון.

משנתנו לא כרשב"ג ששינונו שרשב"ג אמר שאם חובו כנגד הקדשו הוא פודה ואם לא אינו פודה, ורב הונא אמר בשם רב ששת שלרבנן הוא יפדה עד חצי ופחות מחצי לא יפדה.

משנה למרות ששינונו שממשכנים את המתחייב לערכין בכ"ז נותנים לו מזון לל' יום וכסות י"ב חדש ומטה מוצעת וסנדליו ותפיליו, אך לא לאשתו ובניו ואם הוא אומן נותנים לו שני כלי אומנות מכל מין, אם היה חרש נותנים לו שני מעצדים ושני מגירות ור"א אומר שאם הוא איכר יתן לו את צמדו ואם היה חמר יתן לו את חמורו ואם מין אחד היה מרובה ומין אחד מועט לא אומרים לו למכור את המרובה ולקחת את המועט אלא נותנים לו שני מינים מהמרובה ואת כל מה שיש לו מהמועט, מי שהקדיש את נכסיו מעלים לו את התפילין והוא יפדה אותם. **גמרא** הטעם שדואגים למעריך שלמדו

דף כד מהפסוק ואם מך הוא מערכך שיש להחיותו מערכך, ולא דואגים לאשתו ובניו שכתוב הוא מערכך ולא אשתו ובניו מערכך.

ר"א אמר שנותנים צמד לאיכר וחמור לחמור ורבנן סוברים שהם לא כלי אומנות אלא נכסים.

מה שהמשנה אומרת שנותנים לו שנים מהמרובה לכאורה זה פשוט יש לומר שהיינו אומרים שעד עכשיו היה לו להשאיל ולכן משאילים לו ועכשיו שאין לו ישאירו לו יותר כי אין לו ממי לשאול, קמ"ל שלא משאירים לו.

אדם אחד מכר לאחר את כל נכסיו אמר רב יימר שיעלו לו תפילין ולכאורה מה החידוש הרי זה כתוב במשנתנו שהמקדיש נכסיו מעלים לו תפילין, ויש לומר שהיינו אומרים דוקא בהקדש צריכים לפדות כי הוא חשוב שהוא עושה מצוה אבל במכירה הוא לא מכר את התפילין שהיא מצוה שבגופו, קמ"ל שבכ"ז צריך להעלות לו.

משנה בין המקדיש נכסיו ובין המעריך עצמו זה לא כולל את כסות אשתו ובניו ולא בצבע שצבע לשמם ולא בסנדלים חדשים שקנה עבורם, ואף שאמרו שעבדים נמכרים בכסותם לשבח שאם קונים לו כסות בשלושים דינר זה מעלה את דמיו במנה וכן פרה אם נמתין לה שתמכר באטליז היא משתבחת וכן במרגלית אם יביאו אותה לכרך היא משובחת יותר, בכ"ז אין לו להקדש אלא מקומו ושעתו שאם הוא מן יתן לפי מה שיש לו עכשיו. **גמרא** שנו בברייתא על הפסוק ונתן את הערכך ביום ההוא שלא ישהה מרגלית לאדם קל ועניי וכתוב קודש לה' שסתם ההקדשות הוא לבדק הבית.

פרק אין מקדישים

משנה אין להקדיש פחות משתי שנים קודם היובל ולא גואלים פחות משנה לאחר היובל לא מחשבים חדשים להקדש אך ההקדש מחשב חדשים. **גמרא** יש להקשות ששנינו שמקדישים בין לפני היובל ובין לאחר היובל אך בשנת היובל עצמה לא יקדיש ואם הקדיש אינה קדושה, ורב ושמואל מבארים שלא מקדישים להגאל בגירוע פחות משתי שנים קודם יובל וכיון שכך אדם יחוס על נכסיו ולא יקדיש פחות משתי שנים קודם יובל.

אם הקדיש בשנת היובל עצמה לרב היא קדושה ויתן חמישים ושמואל אמר שהיא לא קדושה כלל, ורב יוסף מקשה שדוקא לגבי מכירה מובן ששמואל חלק על רב שיש ק"ו שאם המכורה יוצאת ביובל זו שלא נמכרה ודאי לא תמכר אך לגבי הקדש לא יתן לומר ק"ו שהרי שנינו שאם הגיע יובל ולא נגאלה נכנסים לתובה ויתן את דמיה, ויש לומר ששמואל סובר כר"ש שאומר שהכהנים נכנסים ולא נותנים, **עמוד ב** ורב סובר שממילא היא ללא חזרת לבעלים אלא לכהנים והם זכו משולחן גבוה, ורב למד מהפסוק ואם משנת היובל יקדיש שדהו ושנת היובל בכלל ושמואל סובר שלא כתוב בשנת היובל אלא משנת והיינו משנה שאחר היובל, ולרב מובן שכתוב בפסוק אחד ואם משנת היובל ואם אחר היובל אך לשמואל לא מובן מדוע כתוב אחר היובל, ויש לבאר שהכוונה אחר אחר שנתים או שלש שיש גירוע, ויש להקשות ששנינו שמקדישים בין לפני היובל ובין לאחריו ובשנת היובל לא יקדיש ואם הקדיש אינה קדושה, ורב יבאר שהכוונה שהיא לא קדושה להגאל בגירוע אך היא קדושה להפדות בחמישים, ומשמע שלפני היובל היא נגאלת בגירוע, אך קשה שרב ושמואל אמרו שלא מקדישים להגאל בגירוע פחות משתי שנים, ורב יבאר שזה לרבנן והוא עצמו אמר לדעת רבי שאמר שראשון הוא בתוך השבעה וכן שביעי, וכן לגבי יובל כתוב בשנת היובל יובל בכלל אך קשה שרבי מדוע לא נותנים פונדיון שאין לומר שלא צריך שהרי שנינו שאם הקדיש שתיים ושלש שנים לפני היובל רבי אומר יתן סלע ופונדיון, ויש לומר שרבי סובר כר' יהודה ששנת החמישים עולה ליובל הקודם והיא הראשונה ליובל הבא, ויוצא שלשמואל רבי סובר כרבנן שהרי לר' יהודה שיש רק מ"ט שנים א"כ הפדיון הוא בסלע ושתי פונדיונים לשנה, ויש להוכיח ממה ששנינו שלא גואלים פחות משנה לאחר היובל וזה מובן לשמואל שביובל עצמו היא לא קדושה אך לרב שקדושה גם ביובל צריך לכתוב על היובל עצמו שלא יפדה, ויש לומר שמה שכתוב אחר יובל

דף כה הכוונה אחר תחילת יובל שזה באמצע היובל שכל עוד לא עברה שנה אינו מגרע, אך קשה שא"כ החידוש בבבא הזו שאין מחשבים חדשים להקדש א"כ מה המשנה חוזרת על כך בסיפא, ויש לומר שהמשנה באה לומר מה הטעם לא גואלים פחות משנה לאחר היובל כי לא מחשבים חדשים להקדש.

שנו בברייתא מנין שלא מחשבים חדשים להקדש שכתוב וחשב לו הכהן את הכסף על פי השנים הנותרות שיש לחשב להקדש שנים ולא חדשים ומנין שיכול לעשות חדשים לשנה כגון שהקדישה בחציה של שנת ארבעים ושמונה ולומדים מהפסוק וחשב לו הכהן מכל מקום.

משנה מי שהקדיש שדהו כשהיובל נוהג יתן בפדיון לפי חשבון של זרע חומר שעורים בחמישים שקל כסף אם היו שם נקעים עמוקים י' טפחים או סלעים גבוהים י' טפחים אינם נמדדים עם השדה ופחות

מי' טפחים הם נמדדים עמה, אם הקדישה שנתים או שלש קודם היובל יתן סלע ופונדיון לשנה ואם אמר אתן כל שנה ושנה לא שומעים לו אלא יתן הכל יחד אין חילוק בפדיון בין הבעלים לאחר אלא שהבעלים מוסיפים חומש ואחרים לא. **גמרא** שנו בברייתא כור זרע ולא כור תבואה והשיעור הוא זריעה במפולת יד ולא במפולת שוורים, ולוי שנה במשנתו שהזרע לא עבה או דק אלא בינוני.

יש להקשות מדוע נקעים שהם י' טפחים אינם קדושים בפני עצמם ואין לומר שכיון שאין בהם שיעור בית כור אינם קדושים שהרי שנינו על הפסוק שדה שאף שנאמר זרע חומר שעורים בחמישים שקל כסף ואין לנו אלא שהקדיש בשיעור הזה ומנין לרבות לתך וחצי לתך סאה וחצי סאה תרקב וחצי תרקב, וכתוב שדה מכל מקום, ומר עוקבא בר חמא מבאר שמדובר בנקעים מלאים מים שאינם בני זריעה ומדויק כך שזה כמו סלעים שאינם בני זריעה, אך קשה א"כ גם פחות מי' טפחים יפדו בפני עצמם יש לומר שהם נקראים ספלי הקרקע או שדרת הקרקע.

שנו בברייתא על הפסוק ונגרע מערכך שגם מההקדש נגרע שאם אכלה ההקדש שנה או שתיים או אפילו לא אכלה אלא רק היתה לפניו יתן סלע ופונדיון לשנה.

שנו בברייתא מנין שאם הבעלים לתת דמי שנה בשנה לא שומעים להם שכתוב וחשב לו הכהן את הכסף שהכל הכסף יהיה כולו כאחד, והחילוק ביניהם שרק הבעלים מוסיפים חומש ואחר לא.

משנה אם הקדישה וגאלה היא לא יוצאת מידו ביובל ואם בנו גאלה היא יוצאת לאב ביובל ואם גאלה אחר או אחד מהקרובים וגאלה האב מידו היא יוצאת ביובל לכהנים אם אחד מהכהנים גאלה והיא תחתיו אינו יכול לומר שכיון שממילא היא יוצאת לכהנים ביובל והיא תחת ידי היא תשאר שלי אלא היא תצא מידו והיא תתחלק לכל אחיו הכהנים.

עמוד ב גמרא שנו בברייתא על הפסוק אם לא יגאל את השדה היינו הבעלים ואם מכר את השדה היינו הגזבר לאיש אחר ולא לבן, ואין לומר לאחר ולא לאח, שהרי כתוב איש וזה כולל אח א"כ אחר ממעט בן, ואין להקשות מדוע מרבים בן וממעטים את האח שעדיף לרבות בן שהוא קם תחת אביו וליעוד וליירש עבד עברי, ומצד שני יש לומר שנרבה אח כי הוא קם תחת אחיו ליבום, יש לומר שיבום הוא רק כשאין בן וכשיש בן אין יבום ואין לומר שנעדיף בן כי בשני דברים הוא עדיף על אח ביעוד ועבד עברי כיוון שגם עבד עברי למדו גם מהסברא הזו שאין יבום אלא במקום שאין בן.

רבה בר אבון מסתפק אם בת מעמידה שדה לאביה שהרי לגבי יבום בן ובת פוטרים כאחד או שנאמר שלגבי נחלה בת לעומת בן היא כאחר, ויש להוכיח ממה ששנו אצל ר' ישמעאל כל שהוא אחר במקום בן אינו מעמיד את השדה מהקדש ובת במקום בן היא כאחר.

ר' זירא מסתפק אם בעל יכול להעמיד שדה לאשתו מהקדש שהרי הוא יורש אותה או רק בן מעמיד אצל האב כי הוא נוטל בראוי כמו מוחזק, ונשאר בתיקו.

רמי בר חמא שאל את רב חסדא במקרה שהקדיש אותה פחות משתי שנים קודם יובל האם היא תצא לכהנים, אמר לו רב חסדא מדוע אתה מסתפק הרי נאמר ונגרע מערכך והיה השדה בצאתו ביובל שרק בת גירעון תצא ואם אינה בת גירעון היא לא תצא אדרבה יש לדייק אם לא יגאל את השדה והיה השדה בצאתו והיא גם בת גאולה.

שנו בברייתא על הפסוק לכהן תהיה אחוזתו שמנין שלא יאמר כהן שגאלה כיון שהיא תחת ידי וממילא זה הולך לכהנים והיא תשאר שלי וזה ק"ו שאם אני זוכה בשל אחרים ודאי אזכה בשל עצמו ולומדים ממה שכתוב אחוזה שרק אחוזה היא שלו וזה לא שלו אלא היא תצא מתחת ידו והיא תתחלק לכל אחיו הכהנים.

משנה הגיע היובל ועדיין היא לא נגאלה לר' יהודה הכהנים נכנסים לתוכה ויתנו להקדש את דמיה ולר"ש הם נכנסים ואינם נותנים, ולר"א הם לא נכנסים ולא נותנים אלא היא כשדה רטושים עד היובל השני, ואם לא גאלו עד היובל השני היא נקראת רטושי רטושים עד היובל השלישי ולעולם לא יכנסו הכהנים לתוכה עד שיגאלנה אחר. **גמרא** ר' יהודה סובר שלומדים קודש ממקדיש בית כמו ששם זה בדמים כך כאן הכהנים נכנסים בדמים, ור"ש למד קדש קדש מכבשי עצרת כמו ששם זה בחנם כך כאן זה בחנם, ור' יהודה לא למד מכבשי עצרת שעדיף ללמוד קדשי בדק הבית מקדשי בדק הבית ולא מקדשי מזבח.